

(HUIS)SCHILDERS

De schilderende schepper van 'Us mem'

Nogal wat Friese kunstschilders begonnen hun carrière als huisschilder. Een rondgang langs getalenteerde ververs met ambitie voor de kunst. Deel 4: G.J. Adema.

KIRSTEN VAN SANTEN

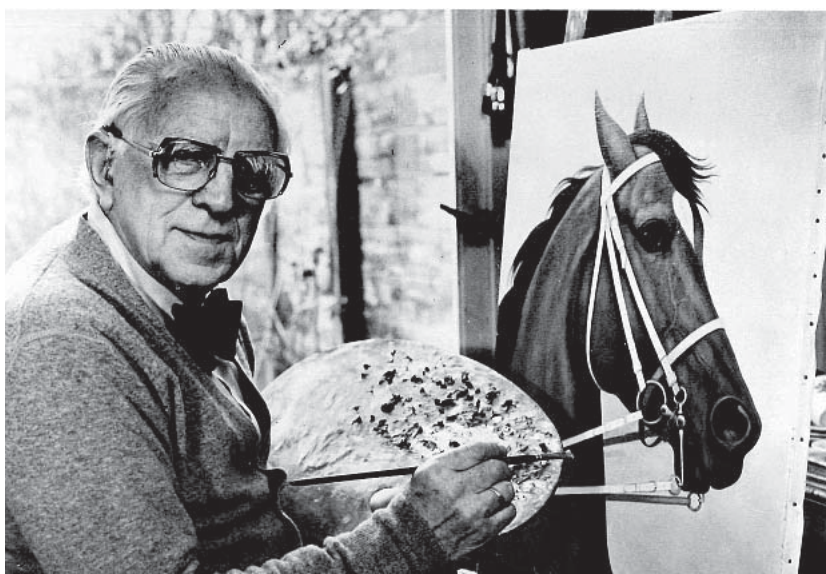
Tot zijn laatste snik werkte Gerhardus Jan Adema (1898-1981), Gradus voor intimi, in zijn atelier of in de achterkamer aan de Huizumerlaan in Leeuwarden door aan zijn kunst. Door stijve handen lukte het schilderen weliswaar niet meer, maar het beeldhouwen kon doorgaan. De laatste buste die Adema onder handen had, was er een van astronoom Eise Eisinga.

Het gevaarte heeft hem misschien zelfs wel zijn leven gekost, gissen zijn zoon en schoondochter Ger en Karin Adema. Het loodzware kunstwerk, dat in Amsterdam gegoten was en tegenwoordig in Dronryp staat, was naar Leeuwarden gebracht en thuis door zoon Ger op tafel getild. Nadat iedereen weg was, moet Adema senior het voorwerp zelf hebben verplaatst. De volgende dag kreeg hij een hartaanval. Hij belandde in het ziekenhuis. Zijn artsen en kinderen adviseerden Adema om het nu écht rustiger aan te gaan doen. Geen restauratiewerk of grote projecten meer. Ger: „Dat heeft hij niet meer zien zitten, een leven waarin hij niet kon doen wat hij altijd deed – schilderen en beeldhouwen.” Adema stierf twee weken later.

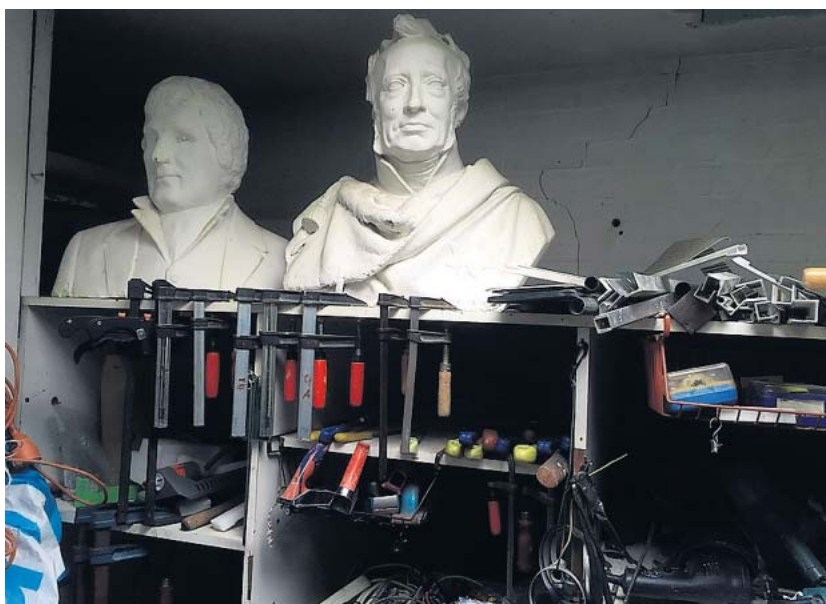
De gipsen buste van Eisinga prijkt nog altijd in de garage van Karin en Ger Adema. Hij staat bovenop een kast, in een hoek van de werkplaats, als een wakend oog over werkbank, camper en fietsenstalling. Zijn zoon legt het hoofd in de nek en kijkt ernaar. „Knap werk”, zie je hem denken.

Altijd waren de handen van G.J. Adema bedrijvig. „Ik ga nog even bezig”, zei hij dan en verdween. Ger herinnert zich nog goed hoe zijn vader in de achterkamer, vaak met een opera op, aan het schilderen of beeldhouwen was. „Hij vond het heerlijk als je dan bij hem kwam zitten.” De houtsplinters belandden tot ergernis van echtgenote Cornelia wel eens in de soep. Maar het moest en zou gebeuren. Het was een innerlijke drang om te scheppen en tevens een behoorlijk lucratieve inkomstenbron – een geschilderde paardenkop bracht al gauw een paar honderd gulden op.

Overdag werd er geverfd in het eigen bedrijf: Adema's Schildersbedrijf, dat hij enkele jaren na voltooiing van de ambachtsschool in Harlingen oprichtte. In de luttele vrije uren maakte de schildersbaas (Adema had in zijn hoogtijdagen tussen de tien en twaalf man in dienst) portretten van kinderen, paarden, koeien, stieren, zegezichten en heel soms een landschap. Vooral de paardenkoppen vonden gretig aftrek, op concoursen werden ze veel verkocht. Vaak bewerkte hij grote stukken hout, zandsteen of graniet met een beitels, en restaureerde hij schilderijen en beelden voor onder meer 't Loo, het Fries

De schilder-beeldhouwer aan het werk, met de kenmerkende vlinderdas omgeknoopt.

De gipsen buste van Eisinga (links) in de schuur van Adema junior.

Buste Eise Eisinga kostte Gradus Adema mogelijk het leven

Museum en het Pier Pander Museum.

Wie een rondtocht door Friesland maakt, stuit her en der op werk van Adema. In de tuin achter de kerk van Bolsward bijvoorbeeld (Franciscus van Assisi met een kind op de arm), of op de rotonde aan het eind van de Harlingerstraatweg. Daar prijkt *Us mem*, het beeld van een Friese 'superkoe' dat de schilder in 1954 maakte ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het Fries Rundveestamboek.

Een Amsterdamse hoogleraar aan de School voor Beeldende Vorming had voor de oorlog het talent van de jonge Adema gezien en bood zijn ouders, die een schoenenwinkel aan de Voorstraat in Franeker hadden, een beurs van 500 gulden aan om de jongen in Amsterdam te laten studeren. Maar daar was geen sprake van. Het

aanbod werd afgeslagen. Kunstenaar was geen beroep; er moest een vak geleerd, en vaders en moeders wil was toen nog wet. Adema legde zich erbij neer.

Het schildersvak ging echter uitstekend hand in hand met het kunstenaarschap, stelt zoon Ger. „Zeker toen hij meer knechten in dienst kreeg, kon hij zich op zijn vrije werk toelagen.” Later nam zoon Piet het bedrijf over. Adema senior bleef bij de firma betrokken. Hij verdeelde en coördineerde het werk en deed samen met zijn echtgenote de administratie. Als er ergens een klacht was over een 'druiper' op een kozijn, was Adema niet te beroerd om op de fiets te springen en het euvel hoogstpersoonlijk bij te werken.

Echte erkenning van de musea en uit de kunstwereld kreeg Adema maar weinig. Zijn zoon en schoondochter achten de tijd nu rijp om zijn werk te eren met een expositie. Die vindt in de zomer van 2016 plaats in Tresoar, Historisch Centrum Leeuwarden en in het Fries Landbouwmuseum.

Volgende week: Harmen Abma